

การศึกษาการพิจารณาคุณค่าชุมชนประวัติศาสตร์ในเมืองเพื่อการอนุรักษ์ กรณีศึกษาย่านพาณิชย์กรรม ถนนพานิช จังหวัดฉะเชิงเทรา เกิดจากประเด็นการพัฒนาเมืองในเขตเทศบาลที่เน้นการพัฒนาแต่อย่างเดียว ในขณะที่พื้นที่ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมเช่น ชุมชนที่มีความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์และการค้ามาช้านานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถูกกลืนหายไปก่อให้เกิดความสูญเสียคุณค่าต่างๆไปอย่างน่าเสียดาย การศึกษานี้จึงเน้นประเด็นในเรื่องของการพิจารณาคุณค่าของการอนุรักษ์ ซึ่งถือเป็นปัจจัยพื้นฐานในกระบวนการอนุรักษ์ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในเมืองต่อไป

ลักษณะชุมชนเป็นตึกแถว ส่วนใหญ่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งยังคงรักษาลักษณะและรูปแบบเดิมไว้เป็นส่วนใหญ่ เป็นรูปแบบที่สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองในพื้นที่เมื่อเกือบศตวรรษที่ผ่านมา ซึ่งรูปแบบอาคารดังกล่าว จะได้รับการอนุรักษ์ในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ในกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1) ศึกษาเกณฑ์การจัดลำดับและแยกประเภทคุณค่าในการอนุรักษ์ 2) ศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม องค์กรความรู้และสุนทรียศาสตร์ของชุมชนประวัติศาสตร์ในเมือง เพื่อประเมินศักยภาพในการอนุรักษ์ 3) ศึกษานโยบาย กฎหมาย และการปฏิบัติในพื้นที่ และ 4) เพื่อเสนอแนะทิศทางของการเริ่มกระบวนการอนุรักษ์ในพื้นที่

ดำเนินการศึกษาโดยใช้วิธีสำรวจ สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ และออกแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทดสอบคุณค่าในการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในเมืองด้วยเกณฑ์การจัดลำดับและแยกประเภท และวิเคราะห์การพิจารณาคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม องค์กรความรู้-ข้อมูล ข่าวสารและสุนทรียศาสตร์ของชุมชนประวัติศาสตร์ในเมืองเพื่อการอนุรักษ์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ 2 กลุ่มคือผู้ครอบครองอาคารเก่าและผู้ไม่ได้ครอบครองอาคารเก่า

ผลการศึกษาพบว่าผู้ครอบครองอาคารส่วนใหญ่พิจารณาเกณฑ์คุณค่าในการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ย่านถนนพานิชที่ความเป็นตัวแทนแบบแผนทางวัฒนธรรมทางการค้าของเมืองเป็นสำคัญ ขณะที่ผู้ไม่ได้ครอบครองอาคารให้ความสำคัญกับเกณฑ์คุณค่าด้านความงามของอาคาร คึกแถวแบบเก่าหรือเน้นคุณค่าทางด้านความงามเชิงสัญลักษณ์ ส่วนการวิเคราะห์การพิจารณาคุณค่าของชุมชนประวัติศาสตร์ในเมืองเพื่อการอนุรักษ์พบว่า คุณค่าที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งสองกลุ่มเห็นด้วยเหมือนกันส่วนใหญ่ได้แก่ คุณค่าทางด้านสังคมและคุณค่าด้านองค์ความรู้ โดยเห็นว่าการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ ย่านถนนพานิช ทำให้ย่านนี้มีความเป็นเอกลักษณ์ คงบรรยากาศ ความคุ้นเคยความใกล้ชิดสนิทสนมของผู้อยู่อาศัย ทำให้เกิดการหวงระลึกถึงวันเก่าในอดีต และมีคุณค่าในการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเมือง ส่วนคุณค่าที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง 2 กลุ่มไม่เห็นด้วยเหมือนกันส่วนใหญ่ได้แก่ คุณค่าทางสุนทรียภาพ โดยเห็นว่าอาคารเก่าเหล่านี้ยังไม่ถือเป็นที่สุดในด้านของสิ่งที่ดีควรอนุรักษ์ และคุณค่าที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่แน่ใจเหมือนกันได้แก่ คุณค่าทางเศรษฐกิจ โดยเห็นว่าอาคารเก่าเหล่านี้มีค่าใช้จ่ายในการบำรุงดูแลรักษา ตลอดจนการปรับปรุงซ่อมแซมค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับอาคารแบบใหม่ เพราะต้องใช้เทคนิคเฉพาะ

จากผลการศึกษา จึงเสนอแนะว่าในการกระบวนการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในเมือง ซึ่งเป็นย่านการค้าของเมืองจะเชิงเทราควรเริ่มจากการยกระดับคุณค่าด้านความงาม โดยการส่งเสริมให้สาธารณะชนหันมาสนใจมากขึ้น และควรมีมาตรการเพิ่มแรงจูงใจในการดูแลบูรณะอาคารเก่า เพื่อเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้จะสามารถรักษาความสำคัญทางวัฒนธรรมของย่านประวัติศาสตร์ได้อย่างแท้จริง

This study reflects an issue of the lack of plan and policy to conserve a long-established commercial quarter in Chachuengsao municipal area. Emphasis of the study is on the conservation value judgement that would be an initial stage in the urban conservation process

The old commercial quarter is on Panitch road in Chachuengsao municipal area. It is characterized by 267 continuous shophouses built in King Rama V period (late 19th to early 20th century) with fine façade decorative. The style of these shophouses is found as well in Bangkok historic area where such premises are under the conservation policy.

The study has 4 objectives, which are, a) to review the way in which value for urban conservation is justified and categorized; b) to find out public opinions towards the interpretation of economic, social, informative, and aesthetic value in Chachuengsao old commercial quarter; c) to study relevant plans, regulations, and policy in the area; and d) to propose the direction of conservation movement in the area.

In this study, four aspects of value, i.e., economic, social, informative, and aesthetic have been defined. Data collection includes physical investigation and aesthetic have been defined. Data collection includes physical investigation and observation, questionnaire survey, in-depth interview and secondary sources compilation. In seeking the public opinions, two groups of target respondents are defined, which are, those living in the old shophouses(-or the inhabitants), and those living outside the area but having a connection to the conservation programme (-or the outsiders).

It is found that, the inhabitant group agrees that the area gains the value of local cultural representation, particularly when traditional economic activity is taken into account, while the outsider group gives the intention to aesthetic value that has more symbolic meaning. On the aforementioned four aspects of value, both groups agree that the area has high value on social and informative aspects that help increase identity of the area. However, both groups give the same opinion that the area has less value of aesthetic because the shophouses are not considered "superlative" among various cultural monuments in Thailand. The value aspect that could be questioned is related to economic that the inhabitants are not sure about the cost-effectiveness in building restoration/repairation exercise due to the need of costly specialized techniques.

It is recommended that, to initialized the conservation of old commercial part of Chachuengsao, aesthetic value should be enhanced by raising public intention and economic value should be strengthened by way of provision of incentives in the building repairation. And this would help maintain the important cultural quality of Chachuengsao's old historic quarter.